

Musikarrangörer i Samverkan (MAIS)
c/o Kulturekonomin
Komstads byväg 18
272 96 Gärsnäs
info@mais.se, www.mais.se
Org. nr. 802430-7699

SOU 2023:58
Diarienummer: Ku2023/01093
2024-03-27

Kulturdepartementet

Yttrande över SOU 2023:58 Kultursamhället – utvecklad samverkan mellan stat, region och kommun

MAIS – Musikarrangörer i Samverkan är ett samarbetsorgan för tio rikstäckande förbund: Folk You, Kammarmusikförbundet, Kontaktnätet, Riksförbundet Arrangörer av Nutida Konstmusik (RANK), Riksförbundet för Folkmusik och Dans (RFoD), Riksförbundet Visan i Sverige (ViS), Svensk Jazz, Sveriges Orkesterförbund, Sveriges Spelmäns Riksförbund (SSR) och Sweden Festivals. Medlemsförbunden representerar i sin tur över 1.000 musikarrangörer i hela landet, där huvuddelen av dessa är ideellt organiserade. Sammantaget representerar MAIS arrangörer inom en stor bredd av genrer och musikaliska uttryck. Vi vill framhålla att dessa strukturer är mycket betydelsefulla, bland annat som uppdragsgivare för yrkesverksamma kulturarbetare, där många arrangörer har verksamheter som är på professionell nivå, med för sina respektive inriktningar hög konstnärlig kvalitet.

Sammanfattning

Utredningen inleder sammanfattningen med *”En bärande tanke är att de förslag vi lämnar ska öppna för en utveckling där kulturen på ett annat sätt än i dag genomsyrar stora delar av samhällsverksamheten. Fler måste få möjlighet att ta del av en större mångfald av kulturyttringar än i dag. Kulturens ekologi är stadd i förändring och kulturpolitiken måste ge utrymme för denna dynamiska utveckling”*.

Vi håller med om denna analys men vill lägga till vikten av ett breddat deltagande och betydelsen för samhällsutvecklingen. Musikarrangörerna står, liksom utredningen konstaterar, utanför medelstilldelningen och därför i praktiken också utanför kultursamverkansmodellen. Utredningen fokuserar på ökad samverkan mellan stat, region och kommun men bjuder inte in det fria kulturlivet. Förnyelse av kulturyttringar som ger ökad mångfald av uttryck och inkludering och som genomsyrar samhällsverksamheten kommer underifrån. Det är knappast våra institutioner eller stat, kommun och region som utvecklar nya uttryck för och hur musiken framförs, skapas, komponeras, improviseras eller förpackas.

Där utredningen föreslår; *”Den reformstrategi vi föreslår består i att på kulturområdet öppna för friare samverkansformer mellan de olika offentliga nivåerna, med ett mer jämställt förhållande mellan stat, region och kommun”* föreslår vi tillägget: *”att det måste skapas mer delaktighet och resurser för de fria och ideellt organiserade kulturlivets strukturer att vara med i processen”* för att Kultursamverkansmodellen ska utvecklas enligt ambitionerna och bidra till att kulturen når ut och kan utvecklas i hela landet.

Synpunkter

Det fria kulturlivets organisationsformer

Vi anser att sen Kultursamverkansmodellen infördes så har musikarrangörerna blivit än mindre delaktiga i kulturens ekosystem. Vi tror att det till stor del beror på att stödet går förbi regionerna direkt till arrangörerna och därför inte kommer upp som beslutsärende eller i beredningar. Utredningen påpekar att 30% av de verksamheter som erhåller medel i kultursamverkansmodellen är ideellt organiserade föreningar, aktiebolag och stiftelser utan offentlig huvudman men om man skulle räkna deras andel av det totala stödet är det marginellt. Antalet musikarrangörer som ingår är tre (all verksamma inom musikteater). Det är också en stor skillnad i närheten till beslut och handling mellan verksamheter i regional förvaltning eller i kulturbolag där de statliga medlen slussas vidare *”till sig själv”* än för de ideellt organiserade som sällan har en regional representation i sina led.

Regionala olikheter

Sen modellen infördes strax efter Rikskonserters nedläggning upplever vi att skillnaderna mellan regionernas sätt att jobba med och stötta musikarrangörer har ökat. Allt fler tidigare främjarorganisationer (Länsmusik) slås ihop till *”Scenkonsthus”* och som utredningen konstaterar ställs ofta uppdraget att sprida kultur i länet mot att prioritera produktioner *”i huset”*. Ett byte av konstnärligt ansvarig kan snabbt byta fokus från *”frilans i länet”* till egna produktioner. RMS devis att de *”genom sin verksamhet når i stort alla svenska medborgare genom egna produktioner och genom lokala arrangörsföreningar överallt i landet – från Ystad till Torneträsk, från Strömstad till Fårö”* stämmer helt enkelt inte.

Framför allt är regionernas olikheter i hur de främjar, stöttar och erbjuder ett utbud så olika att regionövergripande samarbeten är mycket svåra. *”På Turné”* är ett exempel där RMS-institutionerna lade ner projektet och konstaterade att *”Olikheterna har gjort att vi inte har kommit fram till en modell som fungerar för flertalet och det har inte hittat en förankring i verksamheterna”*.

Perspektivet från regionerna kring "På Turné" visar att analysen i stort utgår från och stannar vid de offentliga strukturerna. Om man vänder på det hela och tar perspektivet från det fria och ideellt organiserade kulturlivets arrangörsled så finns strukturer som skulle kunna bedriva interregional och nationell turnéverksamhet på kostnadseffektiva sätt. Detta har bevisats historiskt men också i närtid, exempelvis via kris- och återstartsstöd som i flera fall resulterat i kvalitativa turnésatsningar. Däremot menar vi att det hittills inte gjorts satsningar som möjliggjort att detta kunnat ske på en kontinuerlig och tillräckligt omfattande nivå.

De regionala olikheterna kan vara en styrka och kan ha ett kulturpolitiskt strategiskt värde, men när det kommer till delaktighetsmålet så behöver samverkansmodellen också svara upp mot omvärldens behov på ett mer enhetligt sätt. I dagsläget har vi 21 regioner som arbetar på 21 olika sätt med 21 olika kulturplaner, policydokument, bidragsstrukturer och villkor. Detsamma gäller för de regionala musikinstitutionerna. För att möta denna, struktur skulle arrangörsleden behöva uppstå lika många regionala motsvarigheter, vilket om vi ser till MAIS medlemmar motsvarar ett behov av 210 regionala organisationer.

I sammanhanget bör understrykas att mängden autonoma riksorganisationer i kulturlivet svarar mot ett organiskt och demokratiskt format behov och ska heller inte behöva tvingas bli färre enkom för att möta en modell som saknar strategier och resurser för en egentlig samverkan med det fria och ideellt organiserade kulturlivet. Samverkan ska inte tvingas fram och vara resultatet av beroendeställning. Det motverkar och hotar demokratiutveckling. Modeller bör möta behoven.

Utredningen identifierar inte problemen särskilt tydligt och föreslår vad vi ser inga lösningar.

Kommunala och regionala stöd

"Att det råder brist på en nationell överblick över kommuner och regioners medelsfördelning till det fria kulturlivet är kopplat till att anslag till fria kulturverksamheter och enskilda kulturskapare hanteras olika i de olika kommunerna och regionerna. Det saknas också en enhetlig terminologi för att beskriva det fria kulturlivet och dess aktörer".

Vi instämmer i att det saknas en enhetlig terminologi och det är i sig ett genomgående kulturpolitiskt problem men det görs få ansatser till att föreslå lösningar på problemet. Eftersom det är uppenbart att det finns stora kunskapsbrister inom ett område som är så centralt för att nå de kulturpolitiska målen borde det föranleda tydliga förslag på åtgärder och förbättringar. Vi finner inte att utredningen presenterar några sådana förslag. Vår analys är att brist på nationell överblick och en enhetlig terminologi troligen bottnar i att man ser på förhållandet uppifrån och ner i stället för att ta in verksamheterna i samverkan och planering.

Särskilt om arrangörsledet

”Den kommunala nivån spelar ofta en avgörande roll i att stötta lokala arrangörsföreningar finansiellt och för att ta emot kulturinstitutioners produktioner. Därtill sker främjande av arrangörsledet genom de institutioner och verksamheter som ingår i kultursamverkansmodellen. Vissa regioner avsätter även årliga medel för att stärka lokala arrangörer”.

Vi vänder oss mot det instrumentella perspektivet på det fria kulturlivet som bygger på idén att arrangörsföreningar stötts för att ta emot kulturinstitutioners produktioner. Arrangörsföreningar startas oftast utifrån ett gemensamt intresse av att bedriva konsertverksamhet, i den genre eller de uttryck som man brinner för, demokratiskt organiserat. Sen är samspelet med RMS för många arrangörer viktigt men det ska vara i samverkan. Samverkan ska inte bygga på en beroendeställning.

Tidigare kartläggningar har visat att kulturutbudet i landsbygdskommuner och mindre kommuner ofta är mer beroende av enskilda, ideella arrangörer än det är i storstäderna. Ett område där det fria kulturlivets arrangörer är särskilt viktiga är musikområdet.

I kontrast till detta så kan vi konstatera att det är förhållandevis få regionala stöd som når ut direkt till det fria kulturlivets arrangörer och i synnerhet till det fria och ideellt organiserade kulturlivets arrangörer. För arrangörer på lokal nivå är samarbetet med studieförbunden av stor betydelse. Nu ser vi med oro på det minskade stödet till studieförbunden vilket påverkar arrangörskapets förutsättningar. Till det bör nämnas att det nationella verksamhetsbidraget till musikarrangörer via Kulturrådet endast i undantagsfall går till landsbygds- och mindre kommuner.

Nya konstellationer: Konstnär – producent – arrangör

”Oaktat den mångfacetterade verksamhet som bedrivs på många håll i landet är vår bedömning att det är av stor vikt att fortsätta främja arrangörsledet inom flera områden och på platser där det i dag saknas ett starkt lokalt engagemang. Inte minst är det viktigt att på olika sätt främja samarbetet mellan lokala arrangörer och både regionala och nationella kulturproducerande organisationer. En sådan samverkan är ofta avgörande för att allt från scenkonst till utställningar faktiskt ska komma till stånd”.

Vi instämmer i vikten av att främja arrangörsledet men konstaterar att för musikarrangörer är det i allt för många regioner och kommuner skralt med den varan. Som vi tidigare påpekat så kommer Kulturrådets verksamhetsstöd främst musikarrangörer i större och medelstora städer tillgodo. Vi vill också peka på en brist i utredningens resonemang. Att stärka lokala arrangörer sker främst genom att det finns genomgående starka arrangörsled i det fria kulturlivets strukturer. Vi vill åter peka på att lokala arrangörer inte ska betraktas instrumentellt. Om samverkan med regionala och nationella kulturproducerande organisationer och det fria kulturlivet ska fungera så behöver detta ”främjande” ha en nationell genomgående strategi där det finns tilltro och adekvata resurser för arrangörsleden. Främjande av olika musikgenrer ska hanteras och utvecklas av riksorganisationer (intresseorganisationer) i första hand. Inte av offentliga institutioner.

Vad krävs för ökad delaktighet?

"Fler ska ha möjlighet att ta del av kultur och fler ska kunna bidra genom eget skapande".

Som vi tidigare nämnt så anser vi att musikarrangörernas delaktighet generellt har minskat sen Kultursamverkansmodellen infördes. Möjligtvis bjuds arrangörerna in i kulturdialoger och lyfts fram som viktiga i kulturplaner. Något större utfall i satsningar på och resurser för musikarrangörerna kan vi dock inte se, framför allt inte via de statliga resurser som förs in i samverkansmodellen. Vi kan inte se någon öppning för utveckling som genomsyrar stora delar av samhällsverksamheten eller att fler får möjlighet att ta del av en större mångfald av kulturyttringar än i dag. Framför allt gäller det nya uttryck och genrer men även arrangörsformer som festivalen. Kultursamverkansmodellen svarar helt enkelt inte upp mot behoven, vare sig för befintliga aktörer eller nya. I motsats till en organisk tillväxt (i kulturens ekologi) som rimmar med kulturlivets utveckling uppfattar vi att det råder en stagnation och brist på förnyelse i flera av de demokratiska strukturerna i det fria kulturlivet. Det borde som vi ser det vara ännu fler som representeras. Statistik visar på en utlåsningsseffekt där nya aktörer har svårt att ta del av såväl kultursamverkan som Kulturrådets bidrag. Samtidigt ser vi hur de offentliga stöden till de etablerade strukturerna inom det fria kulturlivet prioriteras ned i stället för att värnas.

Nyckeln till delaktighetsmålets fullföljande finns i en kulturpolitisk strategi som tar fasta på vikten av det fria kulturlivet - i synnerhet det ideellt organiserade - och till det en tydlig förstärkning av stödstrukturerna på såväl statlig, regional som kommunal nivå. En sådan strategi lyser dock med sin frånvaro i Kultursamhället.

Övrigt

Som "Från kris till kraft" presenterade i sitt betänkande och Kulturrådet bedömer i budgetunderlaget för 2025-2027 anser vi att det behövs en klar förstärkning av nationellt stöd för musikarrangörer. De har ingen naturlig part i kultursamverkansmodellen så därför är riksförbunden viktiga som främjare, utvecklare, samordnare, förmedlare, företrädare och för att lyfta fram, samarbeta och samverka kring gemensamma frågor och insatser. En separering av stöden till Riksorganisationerna och musikarrangörerna är nödvändig. Till detta behövs också en tydlig idé om att stärka infrastrukturerna och då inte ställa sådana behov av stöd mot stöd som syftar till att stärka utövare på lokal nivå. Detsamma gäller på regional nivå, där regionala strukturer inte ska konkurrera med lokala arrangörer om samma medel.

Vännfors

2024-03-26

Erik Palm
Ordförande